

психології до існуючої педагогіки і зовнішнім урахуванням педагогікою “готових даних” психології. Останні дослідження дозволяють по-новому зрозуміти можливості психології та її участь у процесі навчання і виховання учнів.

Педагогіка широко використовує знання про психологічні закономірності навчання та виховання. Окремі галузі психології (педагогічна і вікова психологія) пов'язані з розділами теорії та методики педагогіки, дидактикою, методиками викладання окремих навчальних дисциплін.

Досліджуючи процеси засвоєння суспільно-історичного досвіду, педагогіка не може ігнорувати закономірності сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги, динаміку засвоєння знань, формування вмінь, навичок, природу інтересів і здібностей, психологічні закономірності розвитку особистості в цілому.

Посилення взаємозв'язку психології та педагогіки створює умови для випередження реальної педагогічної практики, пошуку ефективних сучасних технологій навчання та виховання. А психологія, в свою чергу, активно використовує дані педагогіки при вивченні психології формування особистості.

Отже, тісний зв'язок психології та педагогіки зумовлює виникнення окремої галузі психологічного знання – педагогічної психології.

Педагогічна психологія – галузь психології, яка вивчає психологічні основи педагогічного процесу (процесу навчання і виховання).

Список використаної літератури

1. Герасимова І. Г. Педагогіка та психологія в системі професійної підготовки фахівців з вищою технічною освітою. – Вісник ВПІ, 2003. – № 5. – С. 93 – 96.
2. Забродський М. М. Педагогічна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 189 с.
3. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник. – К.: “ЕксОб”, 1999. – 303 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури”, 2004. – 272 с.

Олександр КНЯЗЮК

СІМЕЙНА ПЕДАГОГІКА: ЗНАЧЕННЯ ГРИ ТА ІГРАШКИ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ

Ні для кого не секрет, що діти, як правило, граються у те, чим живуть їх дорослі батьки. Вони прагнуть бути схожими на образи іграшок, головних героїв мультфільмів та казок, копіюючи їх у повсякденному житті. Тому ми не можемо не враховувати істотний вплив гри та іграшок на формування характеру, світогляду та переваг людини. З позиції педагогіки вищої школи питання набуває ще більшої актуальності, тому що дорослі студенти – це діти в минулому. Їх особистість – різноманітний процес дитинства, який проходив під впливом певних чинників (батьки, друзі, школа, ігри та іграшки тощо). Часто внутрішні проблеми студента спричинені наслідками проблем дитинства. Спробуємо розглянути один із чинників виховання дитини – вплив ігор та іграшок.

Іграшка – це не просто предмет, це значима подія у житті дитини. Іграшка – це улюблений образ героя, асоціація, спогад на все життя. К. Д. Ушинський одним із перших звернув увагу на те, що іграшка – це своєрідна школа виховання почуттів дитини: «Дитя щиро прив'язується до своїх іграшок, любить їх гаряче і ніжно, і любить у них не красу, а ті картини уяви, які сама ж до них прив'язало» [1]. Доросла людина, яка натрапляє на іграшку свого дитинства, мимоволі відтворює у своїй пам'яті ряд подій минулого, згадує людей, відносини, переживає емоції. Можна припустити, що іграшка із світу дитинства в руках дорослого – це своєрідна матриця минулого, яка багато в чому визначає майбутнє.

Важливіше іграшки є безпосередньо гра. Це, перш за все, творчий процес, дуже особистий і відвертий. Іноді дитина не розповість дорослим так багато, як вона може розказати в процесі гри. Саме тому колективна гра з батьками – неоціненний позитивний вклад у виховання дитини. Хоча часто вона «дається» дорослим дуже важко – треба грати за правилами, які встановила дитина. Проте саме вона має психотерапевтичний вплив як на дитину, так і на дорослого, сприяє колективній творчості, більш тісному спілкуванню та довірі, якої так не вистачає у підлітковий період. Батькам, хоча вони можуть бути виснаженими після важкого трудового дня, колективна гра може допомогти зрозуміти дитину і відсторонитися від повсякденних труднощів та проблем. Саме так і формується матриця минулого – через спілкування, ігри та іграшки.

Якими саме повинні бути іграшки у сучасної дитини? Чи є необхідність у ретельному підборі іграшок або це все-таки не має особливого значення? Постараємося розібратися в цих питаннях.

Для початку трохи історії. По-перше, іграшки використовувалися ще з давніх-давен. По-друге, вони були яскравим відображенням своєї епохи – люди завжди розуміли значення іграшки, вкладали в неї необхідний зміст, відображували побут свого часу. Наприклад, перші іграшки мали не розважальний, а більш практичний характер – у процесі розкопок були знайдені зразки, зроблені з простого матеріалу, дуже схожі на знаряддя праці і предмети побуту того часу. Це було необхідно, щоб дитина поступово ознайомлювалася з побутом, культурою та оволодівала навичками своєї майбутньої діяльності.

Певна класифікація і відповідальний підхід до цього питання спостерігалися у радянські часи. Щодо іграшок були конкретні настанови. Виходили з того, який у дитини вік, розумові здібності і актуальності соціалізації в суспільстві. Педагогічний підхід з раннього дошкільного віку був регламентований, розписаний і обов'язковий для дитячого садка і школи. Іграшки для творчих, сюжетних, спортивних та розважальних ігор, розвиваючі настільні ігри, іграшки-конструктори, декоративні та технічні іграшки – все це поступово і своєчасно впливало на виховання дитини.

Після розвалу СРСР на ринку все частіше почали з'являтися іграшки-герої – яскраві персонажі кіно та мультфільмів, які часто не мали нічого спільного з реальним життям. Саме з цього часу педагогічний аспект іграшок стає менш актуальним та важливим. Ринок стає настільки широким, що на дитячих полицях поряд з застарілим чебурашкою з'являються монстри та безстрашні супер-герої. Значно змінюються ілюстрації в дитячих книжках – від більш символічних та життєстверджуючих до більш яскравих і реалістичних героїв, часом деструктивних.

Хоч вплив іграшок на виховання дитини вже досить вивчений матеріал, слід звернути увагу на один важливий факт: «Сучасні іграшки зовсім не схожі на ті, з якими діти грали ще 10–15 років тому. Тому важливим постає питання дослідження впливу цих змін на формування сприйняття дитиною сучасного світу» [2]. Сьогодні на полицях можна знайти як занадто яскравих, самовпевнених, егоїстичних, безтурботних, зарозумілих, підступних чи безвідповідальних персонажів, так і жертовних, щедрих, великодушних, благородних і мудрих героїв. Тобто, серед сучасних дітей популярністю користуються не лише монстри, відьми, тролі або легковажні Барбі, але і благородний Оптімус Прайм, який жертвовно намагається врятувати Землю від десептиконів. Не зважаючи на негативні чинники в іграшковій індустрії, ніхто не відміняв велику популярність дитячого конструктора, який є майже у кожного. Одним із нещодавніх мейнстрімів іграшкового світу можна вважати світ «Бей Блейд», але мало хто з батьків хоч раз продивлявся зі своїми дітьми однойменний серіал, де в основі відносин лежать нездорова конкуренція та підлість.

Так. У сучасних батьків та дітей є вибір. Втім спостерігається цікавий феномен – дітей приваблюють саме негативні образи. Цілком можливо, що у подібних іграх та

іграшках діти вбачають реалії, якими наповнюють їх крихкий світ дорослі. Не випадково кожного року ми спостерігаємо зростання популярності такого явища, як Хеллоуїн. Тим паче, найчастіше ініціатива якось прийняти участь у цьому заході надходить саме від дітей та підлітків, на відміну від свят, які нав'язують їм батьки. Думаю, зацікавленість саме негативними образами – область ретельного вивчення педагогіки в майбутньому. Тяга до деструктивного, негативного, відштовхуючого – загальнолюдська тенденція. Популярність певних сучасних іграшок послужила «лакмусовим папером» вподобань покоління.

Деякі психологи вважають, що покоління дітей, виховане на іноземних іграшках, що не мають нічого спільного з реаліями країни, в якій живе дитина, поступово переорієнтовуються на цінності народу країни-виробника. Це суб'єктивний погляд – думаю, тут можна дискутувати. Можливо іграшки й не повинні відображати культурну спадщину одного народу, не зобов'язані виховувати патріотизм, інакше вони просто стануть елементами ідеології. Як зазначає професор Т. І. Поніманська: «Іграшка є своєрідним морально-етичним еталоном явищ соціальної дійсності, що допомагає дитині прилучитись до надбань культури людства» [3]. Виховання позитивних рис характеру, вподобань, моральних цінностей, світогляду, ставлення до навколишнього світу і оточуючих чи елементарна розвага та відпочинок, які сьогодні, у час великих швидкостей та нових технологій, так необхідні нашим дітям – усе це можна позначити як педагогічну ціль ігри та іграшки.

Тому до переваг дитини треба ставитися з відповідальністю. Необхідно бути уважним і співчутливим. Адже ми всі колись були дітьми і для більшості з нас іграшки – це асоціації, пов'язані з відносинами, батьківським теплом, турботою, затишком. Іграшки повинні бути рухливими – це сприяє розвитку моторики та дитячої фантазії. Вони повинні мати під собою позитивний образ, тому що стають невід'ємною частиною внутрішнього світу дитини. Серед благородних героїв повинні бути й негативні, тому що в реальному житті, на жаль, існує зло, і те, як дитина розставить пріоритети, буде залежати від атмосфери, яку створюють дорослі. До речі Дарт Вейдер, герой «Зоряних війн», – це саме негативний персонаж, який у фіналі трилогії розкався у колишніх вчинках та повернувся на світлу сторону.

Важливо, щоб іграшок було дійсно багато – це розширить поле дій для побудування світів та відносин між їх героями. Тут дитина, з одного боку, проектує реальність, у якій знаходиться, з іншого – відтворює зовсім нові відносини, пізнає, розвиває творчі здібності, підсвідомо шукає відповіді на питання та долає страх. Як ми уже зазначали, колективна гра з дорослими – дуже важливий педагогічний чинник. Велике значення мають і розвиваючі ігри, конструкторі, пазли, матеріали для саморобок тощо. Уважне ставлення до підбору іграшок та спостереження за дитиною під час гри часом набагато важливіші, ніж буденне спілкування.

Згадуючи євангельську притчу про сіяча, який вийшов у поле для того, щоб посіяти нові зерна (зерна символізують Слово Боже, а земля – людське серце), мимоволі приходиш до думки, що вся педагогічна робота з молоддю, студентами повинна проводитись з урахуванням того, що вже було посіяно у серці людини з самого дитинства. Значення гри та іграшок у розвитку особистості важко перебільшити.

Список використаної літератури

1. Амосова Н. В. К. Д. Ушинский. О воспитании. URL: https://www.portal-slovo.ru/pre_school_education/36629.php (дата звернення: 12.11.2020).
2. Загарницька І. І. Роль сучасних іграшок в житті дитини. *Філософія. Нова парадигма*. 2011. Вип. 103. С. 11–17.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. Київ: Академвидав, 2013. 464 с.